

SLUTTRAPPORT 2006-2008

UNIVERSELL UTFORMING

Risør kommune

Innledning.....	3
Universell utforming i Risør kommune	3
Hvorfor vi ble med	3
Universell utforming i kommuneorganisasjonen	3
Samarbeid.....	4
Snublesteiner, resultater og lærdom	4
Resultater i prosjektet.....	4
Eksempler.....	4
Resultater innenfor de 7 hovedmålene	5
Kostnader/økonomi – to eksempler.....	5
Ressurser	6
Økonomioversikt.....	6
Eksterne finansieringsordninger.....	6
Bruk av lokale ressurser/midler.....	7
Videreføring av arbeid med universell utforming.....	7
Utfordringer framover	7
Koordinering	7
Kommunen som eksempel og ressurs for andre.....	7
Avslutningskommentar	8

Innledning

Risør Bystyre vedtok 29.04.05 å søke om å bli pilotkommune for universell utforming. I brev fra Miljøverndepartementet, 15.11.05, ble Risør valgt ut som en av 16 pilotkommuner og skal bidra med erfaring og informasjon på landsbasis.

I den nasjonale prosjektbeskrivelsen for pilotkommunene er det laget følgende visjon:

"Pilotkommuner for universell utforming gir lokalsamfunn med god tilgjengelighet, likeverd, deltaking og valgfrihet for alle."

Risør kommune har også en egen, todelt visjon/ambisjon: Den generelle visjonen er at Risør kommune skal være en inkluderende kommune. Den spesielle visjonen for sentrum sier at man skal søke etter løsninger som ivaretar byen egenart og verneverdi kombinert med universelle løsninger så langt som mulig.

Alle kommunene skal lage en sluttrapport for hele prosjektperioden. Risørs rapport skal behandles politisk av Risør formannskap.

Målgruppen for sluttrapporten er Miljøverndepartementet, Risør kommune samt andre kommuner, styrings- og arbeidsgruppe for prosjektet, Kommunalt Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne (Rådet), ansatte i kommunen og befolkning for øvrig. Rapporten vil bli tilgjengelig på kommunens hjemmeside under "prosjekter". Her ligger også øvrige delrapporter som er produsert gjennom prosjektarbeidet.

Universell utforming i Risør kommune

Hvorfor vi ble med

I Risør kommune har interessegruppene for spesielt bevegelseshemmede, lenge vært aktive pådrivere for å øke tilgjengeligheten i kommunen. Risør bystyre vedtok i sitt møte den 29.04.05 om å søke status som pilotkommune i april 2005. Vedtaket var enstemmig.

Ved oppstarten av prosjektet var ikke kompetansen rundt temaet så veldig stor, men viljen til å lære og til å prioritere dette arbeidet, var klart til stede.

Vår største utfordring i starten var de steile frontene mellom de ulike interessegruppene, dvs. de funksjonshemmedes egne organisasjoner og verneinteressene.

Universell utforming i kommuneorganisasjonen

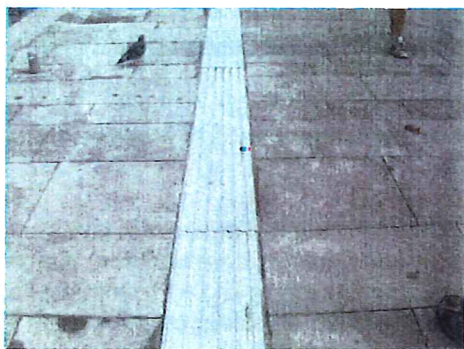
Søknaden var forankret gjennom vedtak i Bystyret. Gjennom prosjektet for øvrig har avgjørelser vært tatt av arbeidsgruppa og styringsgruppa. Deltakelsen har variert noe ettersom personsammensetningen har endret seg. Arbeidsgruppa har imidlertid hele tida bestått av deltakere fra administrasjonen (byggesak, teknisk drift, kultur, helse, fylkeskommunens kulturetat samt innleid arkitekt ved behov). Styringsgruppa har bestått av hovedutvalgslederne, representanter fra handelstanden, verneforeningen, elderrådet, rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, ungdomsrepresentant og fra administrasjonen.

Alle deltakerne i arbeidsgruppa har etter hvert opparbeidet seg god kunnskap om universell utforming. I tillegg har ansatt på plan/byggesak tatt formelle studiepoeng gjennom Høgskolen i Gjøvik. Fremdeles mangler imidlertid gjennomgående kompetanse blant saksbehandlere og enhet for eiendomsforvaltning.

Kommunen har ikke ansatt egen prosjektleder med kun universell utforming som arbeidsfelt. Prosjektleder har vært leder av enhet for teknisk drift og koordinator har vært saksbehandler på plan/byggesak. Dette har medført at det i perioder med stort arbeidspress og vakanse i stillinger, har vært noe lavere satsing på universell utforming enn ønskelig. Utenom de to nevnte personene, har leder av enhet for byggesak, kultursjef, oppsynsmann eiendom, saksbehandler på teknisk drift og ergoterapeut brukt mye av sin tid på prosjektet.

Samarbeid

Risør kommune har valgt en modell hvor styringsgruppa er bredt sammensatt. Her sitter i tillegg til hovedutvalgslederne og administrasjon også representanter fra kommunalt råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne, eldrerådet, verneforeninga, handelsstandsforeninga og en

ungdomsrepresentant som er bevegelseshemmet. I tillegg har Aust-Agder fylkeskommune v/kulturminnevernseksjonen vært representert i arbeidsgruppa.

Utenfor kommunen har vi samarbeidet med fylkeskommunens samferdselsavdeling, Husbanken og øvrige sørlandskommuner gjennom et eget nettverk, andre pilotkommuner gjennom delprosjekt, andre nærliggende kommuner hvor vi har holdt foredrag og Riksantikvaren gjennom pågående delprosjekt.

Snublesteiner, resultater og lærdom

Den største seieren i prosjektet foreløpig er de endrede holdningene hos alle parter, samt forståelsen for hverandres ståsted. I tillegg har det kommet konkrete resultater med bl.a. rampe til et av de viktigste husene i verneområdet ved Torvet. For øvrig en sak som ved oppstarten hadde en helt annen løsning, og medførte konfrontasjon mellom verneinteresser og behov for universell utforming. Det er vanskelig å finne et konkret "gjennombrudd" i prosjektet fordi endringene i holdninger har kommet over tid og gjennom dialog.

En svært viktig lærdom er at selv om administrasjonen etter hvert har fått opparbeida kompetanse på området, så skal man aldri la være å legge saker fram for Rådet. Det er der kjernekompetansen sitter og det vil alltid være viktige detaljer som er lette å overse for de av oss som ikke har de samme funksjonshemmingene. Dialog og samarbeid er alfa og omega for de gode resultatene.

Resultater i prosjektet

Noen eksempler

- Universell utforming er forankra i kommuneplanen og tas med i alle nye reguleringsplaner. Hittil er to planer for boliger godkjent med krav om universell utforming for deler av bebyggelsen. Planer sendes på høring til Rådet og Eldrerådet.
- Kartlegging av samtlige butikker i sentrumsgatene for å registrere tilgjengelighet og forslå mulige løsninger. Kombinasjon av vern og tilgjengelighet er nøkkelord. Mal for kartlegging laget i samarbeid med deler av Rådet.
- Plan for opparbeiding av deler av hovedgata med planløse kryss, ledelinjer, varselfelt, belysning og vegetasjon. Deler av planen, strandpromenade, er ferdig bygd.
- Konkurransesøking for design av nytt leskur på Torvet er gjennomført. Leskuret tilfredsstillende blinde/svaksynte og bevegelseshemmedes behov i tillegg til å være en spennende estetisk løsning. Tegnet av lokal designer.

- Nytt servicebygg, et offentlig og et privat, for båtfolk og turister. God tilgjengelighet på begge stedene.
- Alle festivalene har krav om tilrettelegging for god framkommelighet. Tilfredsstill i hovedsak behovene til bevegelseshemmede. Bedringer foretas etter hvert og gjerne etter tilbakemeldinger fra lokale brukere.
- Friluftsområde med tilgjengelig badeplattform.
- Tilgjengelig gjestebrygge med rampe fra land.
- Turistbrosjyre på blindeskrift. Laget i samarbeid mellom Turistkontoret og det lokale blindedeforbundet.
- Tilrettelegging i gater utenfor sentrum, med markerte kantstein med god kontrast samt varselfelt ved overganger. Vanskelig prosess med entreprenører som ikke har nok kunnskap til å skjønne betydningen av de små og viktige detaljene s.s. 2 cm kant.
- Kartlegging av alle kommunale bygg med forslag til forbedringer. Opplæring av vaktmestere bør gjennomføres for å kvalitetssikre i alle ledd.
- Deltakelse i BRA-prosjekt for Aust-Agder. Bedring av tilgjengeligheten til kollektivtrafikken. Nytt leskur på Torvet, samt tilrettelegging av 5 bussholdeplasser inngår som en del av dette prosjektet.
- Politikere fra Bystyret har gjennomført befarings i sentrum i rullestol, blindet eller med rullator.
- "Tilgjengelighetsprisen" er annonsert og skal deles ut i november/desember.

Resultater innenfor prosjektets 7 hovedmål

1. Å skape oppmerksomhet innad i organisasjonen. Selv om universell utforming er forankra i kommuneplanen har det tatt tid å oppnå en holdningsendring i flere ledd. Fremdeles gjenstår en ytterligere forståelse, men i grove trekk er universell utforming nå et begrep som veldig mange forholder seg til.
2. Rapporten for kartlegging av sentrum har vært lagt fram i to omganger. Først på et medlemsmøte i Handelsstandsforeninga, før rapporten var endelig, og deretter på et åpent møte hvor nevnte forening, samt gårdeierforeninga og reiselivslaget var spesielt invitert. Det tildeles en "Tilgjengelighetspris", og det er annonsert med frist for forslag den 14.11.08. Dette bidrar i positiv retning og gir ytterligere fokus på temaet bl.a. gjennom avisoppslag.
3. Fysiske løsninger – se ovenfor.
4. Rådet, Eldrerådet, Verneforeninga og Handelsstandsforeninga får relevante planer og større byggesaker til uttalelse før vedtak fattes. Dialog foregår også gjerne på telefon, spesielt med de lokale lederne av blindedeforbundet og handikapforbundet. Når kommunen står ansvarlig for byggeprosjekter er det alltid en representant fra Rådet med i byggekomiteen.
5. Internt kan strategien for kompetanseheving bli noe bedre. Det bør gis en mer utstrakt opplæring av vaktmesterne og øvrig driftspersonell.
6. Kommunen har etter hvert holdt mange foredrag i andre kommuner og i ulike nettverk, også på fylkesnivå. I tillegg har kommunen bidratt på ulike pilotsamlinger.
7. Kommunen har deltatt i ett delprosjekt og skal være med i ett kommende prosjekt, hvor bl.a. Riksantikvaren er med. Informasjon om tiltak i kommunen sendes fortløpende til Miljøverndepartementets temaside for universell utforming.

Kostnader/økonomi – to eksempler

- Kommunen har etablert et helt nytt serviceanlegg for båtfolk og turister. Anlegget har rampe, døråpner, rekkverk, glassflater med felt av tre og HC-toalett/dusj med myntinnkast i riktig høyde. I

tillegg er det etablert vaskemaskiner og tørketromler. Prosjektet har hele tiden hatt fokus på at anlegget skal ha en sentral plassering, og at bygget skal være tilgjengelig for alle. En stor utfordring var å tilpasse bygget inn i eksisterende bebyggelse i sentrumsområdet. Med bakgrunn i gjeldende tekniske krav medførte ikke tilretteleggingen noen økte kostnader. Det ble foretatt flere befaringer for å kvalitetssikre utforminga, og bl.a. myntinnkast måtte justeres noe lavere.

- Deler av strandpromenaden langs havna har fått nytt dekke og ledelinjer. Utførelse av ledelinjene var detaljert beskrevet i anbudet, men fortsatt er det usikkerhet av typevalg fra både leverandør og entreprenør. Dette medførte ikke økte kostnader for kommunen, men hellene måtte byttes med de korrekte og dette gjorde at prosjektet dro ut i tid. P.g.a. kvalitetskrav blei det valgt ledelinjer og varselfelt av et mer varig holdbart materialtype.

Ressurser

Økonomioversikt

Det er gjennom pilotperioden gitt tilskudd til dette prosjektet. Midlene har i hovedsak blitt benyttet til finansiering av deler av fysiske tiltak, utarbeidelse av dokumenter, kompetanseoppbygging m.v. Tilskuddet er ikke benyttet til lønnsmidler for ansatte i kommunen som direkte har avsatt tid til dette prosjektet.

Midlene har bidratt til at vi har kunnet gjennomføre enkelte prosjekter ved delfinansiering, og for å bevisstgjøre viktigheten av denne satsingen.

I budsjett for 2008 fremkommer følgende bruk av midler til noen større prosjekter:

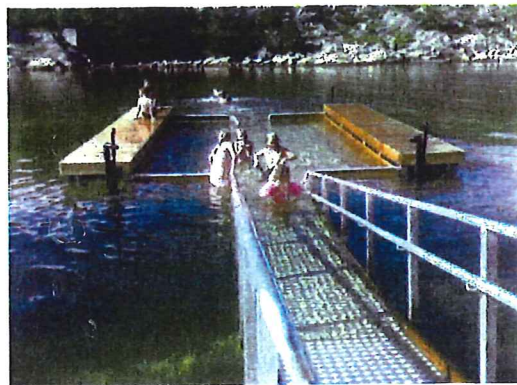
Prosjektbeskrivelse	Tot.kostnad	MD tilskudd	Annen finansiering
Fortau og fotgjengeroverganger. Etablere/utbedre fortau slik at disse blir uu-tilpasset.	800.000	40.000	264.000
Skjærgården/friluftsområder – gjennomføre tiltak i samsvar med rapport	158.000	70.000	44.000
Hovedprosjekt for sentrum – registrering av inngangspartier og forslag til tiltak – tilgjengelighetsplan. Opparbeidelse av del av sentrum. Ny holdeplass i Risør sentrum. Samarbeid med fylkeskommunen – BRA-prosjekt.	15.000 500.000	40.000	375.000

Eksterne finansieringsordninger

I perioden er det gjennomført flere tiltak med andre eksterne finansieringskilder.

- Registrering av forholdene og løsninger på vei/gate, offentlige plasser, parkering, utemiljø m.v., hvor det ble rettet fokus på adkomst og løsninger på bygninger. Det ble gitt tilskudd fra Husbanken til dette arbeidet.
- Gjennomgang av hele reisekjeden. Det ble innvilget BRA-midler for opparbeidelse av 6 holdeplasser med leskur.
- Friluftsmidler – tilrettelegging av friluftsområder med opparbeidelse av gangvei, parkeringsplass m.v.

- Spillemidler er innvilget for nærmiljøanlegg, og det mest fokuserte er etablering av badeplattform i tilknytning til friområde Randvik øst.

Bruk av lokale ressurser/midler

Det er gjennom kommunens økonomiplan rettet fokus på etablering av gode løsninger i sentrumsområdene.

Det er en prioritert oppgave å etablere en gangpromenade med holdeplass ved indre havn. Dette prosjektet ble planlagt i nært samarbeid med alle brukerne s.s. rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, handelstand, verneforening, busselskap, Statens Vegvesen m.fl.

Opparbeidelse av friområdene og nærmiljøanlegg skjer i et nært samarbeid med de lokale foreningene/lag, og dette er et positivt element i nærområdet. I tillegg bidrar dette til å øke forståelsen for tilrettelegging.

Videreføring av arbeid med universell utforming

Utfordringer framover

Selv om universell utforming i mye større grad enn tidligere vil bli fanget opp gjennom ny plan- og bygningslov med tilhørende forskrifter, kan det bli en utfordring å holde temaet varmt. Dersom kommunen blir valgt ut som ressurskommune, vil nok dette blir enklere.

I hele prosjektet, og også framover, har det vært en stor utfordring å ikke bli spist opp av hverdagen og alle våre lovpålagte gjøremål. For å evt. bli en god ressurskommune, bør man ideelt sett ha en person som kan bruke en prosentandel av en stilling på dette fagfeltet.

Fremdeles er det en utfordring å øke kompetansen internt og ikke minst i befolkninga. Bruk av media er også en utfordring da lokalavisa ikke alltid ønsker å prioritere kommunens behov for informasjon i form av artikler.

Det gode samarbeidet med de ulike organisasjonene skal vedlikeholdes. Personer skiftes ut og den gode dialogen er helt avgjørende for resultatene.

Koordinering

Arbeidet i pilotkommuneperioden har i stor grad skjedd gjennom et tverrsektorielt samarbeid, og koordinering av arbeidene har skjedd på tvers av enhetene med hovedansvar ved enhet for teknisk drift og byggesak.

Det er blitt en klar bevisstgjøring av universell utforming gjennom god forankring i kommunens ledergruppe. Det synes riktig at det også i fremtiden tillegges oppgaven som "tilsynsfører" for dette arbeidet til konkrete personer/enheter, som skal sørge for god formidling.

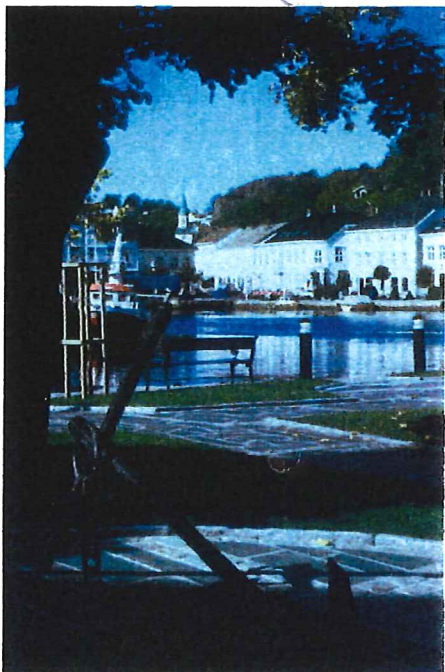
Det vil også gjennom klare lovreguleringer bli gitt føringer i f.m. nye og også eksisterende virksomheter.

Kommunen som eksempel og ressurs for andre

Risør kommune har i sitt hovedarbeid lagt vekt på konfliktområdene mellom tilgjengelighet og vern. Dette har gitt oss mulighet til å bidra til gjennomføring av kreative løsninger som kan brukes av alle, men også gitt en bevisstgjøring av at enkelte tiltak ikke kan løses.

I tillegg er det også vektlagt arbeid i friluftsområder for rekreasjon samt oppgradering av sentrumsarealer rundt indre havn.

Våre ansatte har og kan bidra gjennom foredrag og ta i mot besøk for befaringer og lignende. Vi ser at ved å gjennomføre flere tiltak vil dette gi et bedre grunnlag for å spre erfaringene til andre.

Kommunen har drevet med informasjon overfor de nærmeste nabokommunene samt bidratt på flere av de lokale samlingene som er gjennomført på fylkesnivå. Videre har vi gjerne stilt opp ved forespørsler om annen informasjonsvirksomhet.

Det er på initiativ fra Risør foreslått igangsatt et delprosjekt som skal omhandle universell utforming i verneverdige publikumsbygg. Dette er det stor interesse for blant flere av pilotkommunene, og skal skje i samarbeid med bl.a. Riksantikvaren.

For øvrig kan det være aktuelt å delta i andre delprosjekt på nasjonalt nivå, men også prosjekter som kan omfatte nabokommuner/region.

Avslutningskommentar

Arbeidet i pilotkomuneperioden har gitt oss verdifull kunnskap og forståelse for aktuelle problemstillinger, men ikke minst at svært mange tiltak løses gjennom gode prosesser og dialog mellom partene.

Risør kommune er glad for at vi ble valgt som pilotkommune, og vil fortsatt så langt mulig bidra til at dette arbeidet gis klar fokus også i fremtiden. Deltagelsen i dette arbeidet har vist at problemstillingene er svært forskjellig fra kommune til kommune basert på geografisk beliggenhet og disponible ressurser. Det som imidlertid ikke er forskjellige at tilrettelegging for alle gjelder i hele landet, og derfor viktig å se at problemstillingene på felles områder ikke er annerledes i en stor eller liten kommune.

Risør, 13.11.08

Knut Henning Thygesen
Ordfører

Odd Eldrup Olsen
Rådmann

Johnny Hommefoss
Prosjektleder

Heidi Rødven
Prosjektkoordinator